

Козакевич Н. В.
вихователь
Макарівського ДНЗ «Дзвіночок»
Попільнянського району
наук. керівник: Тарнавська Н. П.

Розвиток наочно-образного мислення дітей старшого дошкільного віку на заняттях ФЕМУ.

Дошкільний вік - період інтенсивного розвитку особистості дитини, формування первинних знань і вмінь, період становлення різних видів діяльності і розвитку через неї дитини як суб'єкта діяльності. Саме в цей період діти найбільш інтенсивно пізнають навколишній світ, закладаються основи всього подальшого розвитку.

Навчання в дошкільному навчальному закладі - це не тільки повідомлення знань, але й розвиток у дітей розумових здібностей, механізмів розумової діяльності. На заняттях з математичного розвитку дошкільників розвиваються організованість, дисциплінованість, довільність психічних процесів і поведінки, виникають активність та інтерес до виконання завдань.

Під математичним розвитком дошкільників розуміють зрушення і зміни у пізнавальній діяльності особистості, які відбуваються в результаті формування елементарних математичних уявлень і пов'язаних з ними логічних операцій. Формування елементарних математичних уявлень - це цілеспрямований і організований процес передачі і засвоєння знань, прийомів і способів розумової діяльності, передбачених програмою [1, с. 40].

Мета статті: висвітлити методичні підходи з розвитку наочно-образного мислення старших дошкільників на заняттях ФЕМУ.

В програмі «Українське дошкілля» перед педагогами ДНЗ в розвитку наочно-образного мислення в дітей старшого дошкільного віку стоять такі завдання:

- познайомити дітей з вирішенням завдань на перетворення;
- вчити дітей знаходити різні шляхи вирішення;
- сприяти розвитку наочно-образного мислення, логічного мислення через формування операцій логічного мислення (порівняння, аналіз, синтез, конкретизація, узагальнення) розвивати пам'ять, мовлення;
- сприяти розвитку слухового, зорового сприйняття, пам'яті, стійкості та переключення уваги, навичок самоконтролю [6].

У програмах виховання та розвитку дітей дошкільного віку передбачаються такі форми організації освітньої діяльності, які відповідають їх віку, психофізичному та соціальному розвитку, йдеться про те, що в дошкільному віці освітня діяльність будується на розвитку наочно-дієвого і наочно-образного мислення, з поступовим введенням елементів логічного мислення у старшому віці. Звідси випливає, що в навчанні дошкільників велика увага повинна приділятися розвитку мислення.

Одна з головних функцій дошкільної освіти є підготовка дітей до систематичної навчальної діяльності в школі. Засвоєння математичних знань на початкових етапах шкільного навчання викликає суттєві труднощі у багатьох учнів. Одна з причин, що породжує труднощі і перевантаження учнів у процесі засвоєння знань - це недостатня підготовка дошкільників до засвоєння знань.

При розробці занять спрямованих на формування наочно-образного мислення дітей, необхідно враховувати дані вітчизняних дослідників про вікові закономірності та умови становлення цієї форми мислення у дошкільнят [2].

Одна з перших умов проведення такої роботи - це успішна організація різних типів занять з ФЕМУ. Зважаючи на велику кількість занять, що проводяться в групах для дітей, та з метою дотримання санітарних норм дошкільного навчального закладу, ми вважаємо, що для організації процесу формування наочно-образного мислення недоцільно перенавантажувати дітей великою кількістю фронтальних занять з ФЕМУ. Формування наочно-образного мислення повинне здійснюватися в різних формах роботи з дітьми - іграх, розвагах, прогулянках, а також на заняттях з розвитку елементарних математичних уявлень. Закріплення і систематизація отриманих знань проводиться на матеріалі дидактичних ігор і завдань, в процесі виконання продуктивних видів діяльності та використання сформованих уявлень в сюжетно-рольових іграх. Найважливішою умовою здійснення такої роботи є своєчасне поєднання сенсорного досвіду дошкільників зі словом і подальша його актуалізація в практичній діяльності дитини, в діях заміщення і моделювання.

Базисом процесу формування розумової діяльності у дітей дошкільного віку є організація їх практичної предметної діяльності (Л. А. Венгер, А. В. Запорожець, А. Н. Леонтьєв, М. М. Поддьяков та ін.). Здатність до вирішення розумових завдань «в уяві» формується спочатку в процесі оволодіння предметними діями, заміщенням в ігровій та продуктивній діяльності реальних предметів їх заміниками. Практична діяльність дошкільників на заняттях дозволяє здійснити пошук даного об'єкта, оцінити форму, величину та інші його якості [4].

Основою будь-якої діяльності служить мотиваційний компонент, тому при здійсненні навчального впливу необхідно приділяти особливу увагу освоєнню мотиваційної сторони діяльності, стимулювання пізнавальної активності дошкільників. Педагог-вихователь на заняттях, а також у процесі вільного спілкування з дітьми створює умови для прояву самостійності дошкільників і надалі заохочує дітей, відзначаючи їх високу активність, вдале виконання завдання. Не менш важливим є позитивна емоційна оцінка діяльності дошкільника. Таким чином, відбувається закріплення, усвідомлення дитиною наявних у неї потенційних можливостей і відчуття успішності. Для активізації пізнавального інтересу дітей необхідно звернення до їх безпосереднього досвіду, до їх власних спостережень, залучення до практичних дій і різного демонстраційного, наочного матеріалу, створення на заняттях різних ігрових ситуацій проблемно-пошукового характеру: «Вгадайте, що там заховано?» і т.д. [5].

На кожному занятті необхідно повноцінно реалізовувати формування мотиваційного циклу (виникнення мотивації, посилення і підкріплення її, мотивація завершення), що надалі служить основою для формування цілеспрямованості. З цієї метою можливе використання спеціальних вправ. Наприклад, виконання завдань різних за рівнем складності та обсягом, за ступенем обов'язковості, при дефіциті часу, в умовах змагання та створення зовнішніх перешкод; виконання завдань, що не мають вірного рішення, вивчення предметів, порівняння їх з іншими сприяють формуванню в дитини точного і узагальненого образу об'єкта. На цьому етапі дитина стає здатною до їх називання, до узагальнення в слові. Тільки в цьому випадку актуалізується слово-назва. Подальша автоматизація цього процесу призводить до своєчасної актуалізації словесного позначення об'єкта і до відходу (але не до відриву) від сенсорної основи - сприйняття, що дозволяє здійснити перехід до оперування наявними образами на основі скорочених розумових дій.

Рішення задач в образному плані на використання допоміжних засобів в проблемній ситуації дітьми 5-6 років відбувається найбільш успішно, якщо використовувати в процесі навчання ігри типу «Дістань кульку», «Як дістати?», «Постав машину в гараж» та інші, в які безпосередньо включені різноманітні образні проблемні ситуації.

Такі ігри як «Що трапилося?», «Кому яке частування?» та інші дають можливість сформувати передумови для переходу від вирішення завдань в наочно-дієвому плані до наочно-образного мислення.

Для формування розуміння внутрішньої логіки дій в сюжеті, в якому передбачається динамічна зміна об'єктів, використовуються наступні ігри: «Як дістати кульку?», «Наклей», «Чого не вистачає?», «Згрупуй» та інші.

При формуванні наочно-образного мислення у дітей дошкільного віку необхідно включати ігри спрямовані на розуміння явищ, пов'язаних між собою причинно-наслідковими зв'язками. («Розбита чашка», «Кішка і молоко» та ін.). Ігри «Розрізні картинки», «Ланцюжки», «Що спочатку, що потім?» та інші сприяють формуванню розуміння послідовності подій, зображених на картинці [2]. Ігри на заняттях спрямовані на формування наочно-образного мислення дуже різноманітні: рухливі, конструктивні, настільно-друковані та інші. Для освоєння порівняння, узагальнення груп предметів слід спеціально, з урахуванням рівня розвитку дітей, підбирати ігри і варіювати їх.

Для ефективного підвищення рівня розвитку наочно-образного мислення нами пропонується використовувати систему ігрових занять, які слід включати в усі види діяльності дошкільника в процесі формування елементарних математичних уявлень.

Наочно-образне мислення в максимальному ступені відповідає умовам життя і діяльності дошкільника, тим завданням, які постають перед ним у грі, малюванні, конструюванні, в спілкуванні з оточуючими. Саме тому дошкільний вік найбільш сприятливий до навчання, що спирається на образи.

Висновок. Таким чином, в ранньому дитинстві закладаються основи розвитку наочно-образного мислення дитини. На основі наочно-дійової форми мислення починає складатися наочно-образна форма мислення. Надалі при відповідних умовах навчання наочно-образне мислення стає основою для засвоєння старшими дошкільниками узагальнених знань. Логічне мислення в дошкільному віці тільки починає формуватися. Його використовують тільки в тій мірі, в якій це необхідно для ознайомлення дитини з деякими основами початкових знань [4]. Основним засобом, який використовується вихователями дошкільного закладу у процесі загального і математичного розвитку дітей старшого дошкільного віку, є завдання, умови які відбивають реальні, побутові та ігрові ситуації.

Список використаних джерел та літератури.

1. Альтхауз Д., Дум Э. «Цвет, форма, количество». - М.: Просвещение 1984 г. – 303 с., С. 40.
2. Блехер Ф. Н. «Счет и число в детском саду». Методическое письмо. - М.: 1945 г.- 180 с.
3. Венгер Л. А., Дьяченко О. М. «Игры и упражнения по развитию умственных способностей у детей дошкольного возраста». -М.: Просвещение, 1989. - 350 с.
4. Звонкин А. «Малыш и математика, не похожая на математику». Знание и сила, 1985г.- с. 41-44.
5. Щербак Е.И. Методика обучения математике в детском саду. – М.: Издательский центр «Академия», 2004.- 315с.
6. «Українське дошкілля» / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. - Тернопіль: Мандрівець, 2013. - 264 с.